

MESLEKİ MÜZİK EĞİTİMİ ÖĞRENCİLERİNİN KONSER KAYGILARININ CİNSİYET, KİŞİLİK VE OKUL DEĞİŞKENLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Dr. Jale Deniz*

Giriş

Gerek öğrenci gerekse profesyonel müzisyenler büyük bir olasılıkla kariyerlerinin başlangıcında sahne deneyimi ile tanışmışlardır. Çoğu müzisyen için sahnedeki fiziksel ve duygusal gerilimi yönetmek önemli bir problemdir ve başarıyı ciddi bir şekilde azaltabilir. Ancak sahne kaygısından etkilenme derecesi veya sahne kaygısının fiziksel görüntüleri kişilere göre değişebilir. Bu da icracının sahneye olan yatkınlığının ölçütünü gösteren bir kişilik özelliğidir.

Yaşamımızı sık sık etkileyen heyecanlardan biri olan kaygı, bireylerin toplumsal kümelerin herhangi bir güçlü istek ya da güdülerin gerçekleşmemesi olasılığı karşısında duydukları tedirginlik (Hançerlioğlu, 1993, s.253) olarak açıklanmıştır. Kaygının göstergeleri ve ölçümü ile ilgili olarak da Cüceloğlu (1992, s. 277) kaygı durumunda bireylerin bedensel ve psikolojik belirtiler gösterdiklerini ve bu nedenle psikologların kalp atışı, kan basıncı, kanın kimyasal yapısı, Galvanik deri Tepkisi, nefes alış, nefes veriş oranı gibi değişik fizyolojik belirtileri kaygı ölçmede kullandıklarını ifade etmiştir.

Müzik icrası sırasında usta bir biçimde sinir kasları ve zihinsel denetim için vücut, kendi kapasitesinin sınırlarına kadar test edilir. Küçük bir isteksizlik/rahatsızlık ya da savaşıma-kaçış refleksinin bazı fizyolojik eşlik edenleri gibi bazı olağan fizyolojik olaylar, icra üzerinde önemli bir etki yaratır. Birey, kendi vücudunun denetim dışı olduğunu anlarsa, kaygı artar (Lehter, 1987). Sahne korkusu, icra esnasında çok çeşitli fiziksel belirtilerle tanımlanır ve mide bulantısı, baş dönmesi, titreme ve olay ve sonucu ile ilgili kaygı verici düşünceleri içine alır (Steptoe, 1982)¹.

Goldman ve Lehrer, sahne korkusunun kendiliğinden anlatılan belirtileri ile ilgili çok sayıda bağımsız boyutlar bulduklarını söylerler. Bu boyutların

* Bu araştırma 1997 yılında Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Müzik Eğitimi programında yapılan “ Müzisyenlerin Kişilik Özellikleri, Konser Kaygıları ve Aralarındaki İlişkinin İncelenmesi ” başlıklı doktora tezinin bir bölümüne dayanmaktadır.
** Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü Öğretim Görevlisi

1 A. Steptoe, Performance anxiety: Recent developments in its analysis and managements, The Musical Times, 123, 537-541, 1982 (Stanton, 1994, s.124'den ahntı).

bağımsızlığı, ana bileşenlerin analizi yoluyla araştırılmıştır (Harris, 1975)². Bu boyutlar şunları içerir: (1) korkudan kortmak, (2) önemli olan insanlar tarafından onaylanmama korkusu, (3) konsantrasyon ve dikkat dağılması ile ilgili sorular, (4) icra anında sorunları yargılama tutumu (Lehrer, 1987).

Kaygı düzeyini yükseltici olarak bilinen bilişsel etkenler, bir insanın denetim eksikliğine olan tepkisini (örneğin salondaki koşullar, diğer insanların tepkileri ve bir insanın vücudunu yapabilecekleri üzerindeki denetim eksikliği), imkansız bir mükemmellik düzeyine olan isteğini, beklentinin yüksek olması ve başarı olasılığının az olmasını algılamayı içerir (Lazarus ve Folkman, 1984)³.

Konser kaygısı araştırmacıların ilgisini çekmiş ve bu konuda birçok araştırma yapılmıştır. Stanton (1994), müzik öğrencilerinin icra kaygılarını azaltma konusunda; Hamilton ve Kella (1992), seçkin icracıların kişiliklerini ve mesleki gerilim kaynaklarını saptamak amacıyla; Gibbons (1991), icra müzisyenlerin kişilikleriyle müzikal icra kaygılan arasında bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla; Wesner, Noyes ve Davis (1990), müzik öğrencilerinin icra kaygısı hakkındaki deneyim ve tutumlarını öğrenmek amacıyla; Dews ve Williams (1989), müzik öğrencilerinin ve geleceğin müzisyenlerinin kendilerini zayıf duruma düşüren bir unsur olarak gördükleri stres kaynaklarının incelenmesi amacıyla; Steptoe ve Fidler (1987), müzikal icra sırasındaki kaygıyı nörotizm, günlük korkular, kendi kendini kontrol etme ve davranışsal başa çıkma stratejileri ile birlikte değerlendirme amacıyla çeşitli araştırmalar yapmışlardır.

Ülkemizde ise müzik ile uğraşanların konser kaygılan ile ilgili çalışmaların olmaması bir eksiklik olarak ortaya çıkmış ve mesleki müzik eğitimi öğrencilerinin konser kaygılan ile cinsiyet, devam edilen okul ve kişilik özellikleri arasındaki farklılıkların ya da ilişkilerin bilinmemesi araştırmanın proslhemini oluşturmuştur.

Amaç

Araştırmanın amacı, Mesleki Müzik Eğitimi Öğrencilerinin konser kaygılarının çeşitli değişkenlerle (cinsiyet, kişilik, okul) olan farklılık ve ilişkilerini ortaya çıkarmaktır. Bu amacı gerçekleştirmek için aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır.

2 R.J. Harris, A primer of multivariate statistics, new York: Academic Press, 1975 (Lehrer, 1987, s. 44'den alıntı).

3 R.S. Lazarus ve S. Folkman, Stress Appraisal And Coping, New York: Springer, 1984 (Lehrer, 1987, s.147'den alıntı).

1. Mesleki Müzik Eğitimi öğrencilerinin konser kaygıları cinsiyetleri açısından farklılık göstermekte midir?

2. Mesleki Müzik Eğitimi öğrencilerinin durumluk konser kaygıları ile kişilik özellikleri arasında ilişki var mıdır?

3. Mesleki Müzik Eğitimi Öğrencilerinin konser kaygılan devam ettikleri okullar açısından farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Araştırmada betimsel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Mesleki müzik eğitimi öğrencilerinin konser kaygıları kişilik, cinsiyet ve okul değişkeni ile olan ilişkileri ve farklılıkları ortaya koyularak incelenmiştir. Araştırmanın örneklem grubu 93'ü erkek, 142'si kız olan 235 mesleki müzik eğitimi öğrencisinden oluşmuştur, örneklem grubu olarak kullanılan denekler Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü (n=135), Mimar Sinan Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü (n=133), Mimar Sinan Üniversitesi Devlet Konservatuvarı (n=56) ve İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı (n=46) müzik ile ilgili bölümlerinin lisans kısımlarında okuyan öğrencilerden küme örnekleme yöntemiyle seçilmişlerdir. Araştırmada veri toplama aracı olarak konser kaygısını belirlemek amacıyla Spielberger ve arkadaşlarının 1970 yılında geliştirdiği ve Necla Öner ve Ayhan Le Compte'un ise 1974-1977 yıllarında Türkçe uyarlaması ve standardizasyonunu yaptığı Durumluk Kaygı ölçeği kullanılmıştır. Mesleki müzik eğitimi öğrencilerinin ana dallarında konsere çıkmak üzere oldukları varsayımından hareketle durumluluk kaygılarını ifade etmeleri istenmiştir. Kişilik özelliklerini belirlemek amacıyla ise 1993'de Canan Savran'ın Dilsel Eşdeğerlilik, Geçerlik, Güvenirlik ve Norm çalışmasını yaptığı ACL (Sıfat Listesi) kullanılmıştır. Araştırma 1994-95 öğretim yılında yürütülmüştür.

Bulgular ve Yorum

Mesleki müzik eğitimi öğrencilerin konser kaygılarının cinsiyetlerine göre farklılık gösterip göstermediğinin sınanması amacıyla konser kaygısı ve cinsiyet değişkenleri arasında "t" testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 1'de verilmiştir.

TABLO 1: Mesleki Müzik Eğitimi öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Durumluluk Kaygı ölçeği Puan Ortalamalarına Uygulanan "t" Testi

Cinsiyet	n	X	ss	sd	t	Anlamlılık Seviyesi
Kız	142	57,83	10,71	233	1,12	-
Erkek	93	56,16	11,82			

Tablo 1'de görüldüğü gibi kız öğrencilerin Durumluluk Kaygı ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması 57,83; erkek öğrencilerin Durumluluk Kaygı ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması ise 56,16'dır. İki aritmetik ortalama arasındaki farka uygulanan "t" testi bulgusu anlamlı bir fark ortaya koymamaktadır.

Mesleki müzik eğitimi öğrencilerinin konser kaygılan ile kişilik özellikleri arasında bir ilişki olup olmadığını saptamak amacıyla Durumluluk Kaygı Ölçeği ile ACL alt ölçeklerinden alınan puanlar arasındaki ilişki analiz edilerek ilişki katsayıları Tablo 2'de verilmiştir.

TABLO: 2: Mesleki Müzik Eğitimi öğrencilerinin ACL Alt ölçekleri ile Durumluluk Kaygı Ölçeği Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki Katsayıları

ACL Alt Ölçekleri	r	ACL Alt ölçekleri	r	ACİ Alt Ölçekleri	r
Başarma	-0,31*	Bağımsızlık	-0,09	Kişisel Uyum	-0,28*
Başatlık	-0,27*	Saldırganlık	0,02	İdeal Benlik	-0,36*
Sebat	-0,30*	Değişiklik	-0,05	Yaratıcı Kişilik	-0,22*
Düzen	-0,09	İlgi Görme	0,36*	Askeri Liderlik	-0,25*
Duygulan Anlama	-0,20*	Kendini Suçlama	0,32*	Erkeksi özellikler	-0,34*
Şefkat Gösterme	-0,23*	Uyarlık	0,08	Kadınsı özellikler	-0,00
Yakınlık	-0,23*	Danışmaya Hazır Oluş	0,12	tercih Edilen Sıfat.	-0,29*
Karşı Cinsle İlişki	-0,07	Oto Kontrol	-0,00	Tercih Edilmeyen	0,28*
Gösteriş	-0,12	Özgüven	-0,40*	Genellik	-0,23*

* p < 0.01

Tablo 2'deki veriler incelendiğinde; öğrencilerin durumluluk kaygılan ile ACL'nin ilgi Görme, Kendini Suçlama, Tercih Edilmeyen Sıfatlar alt ölçekleri arasında 0.01 seviyesinde anlamlı ve pozitif yönde; durumluluk kaygı ile Başarma, Başatlık, Sebat, Duygulan Anlama, Yakınlık, özgüven, Kişisel Uyum, İdeal Benlik, Yaratıcı Kişilik, Askeri Liderlik, Erkeksi özellikler, tercih Edilen Sıfatlar, Genellik alt ölçekleri arasında ise yine 0.01 seviyesinde anlamlı, fakat negatif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir.

Mesleki müzik eğitimi öğrencilerinin konser kaygıları ve devam ettikleri okul değişkenleri arasında farklılıklar olup olmadığını sınımanması amacıyla varyans analizi yapılarak sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

TABLO 3: Okullara Göre Durumluk Kaygı ölçeğinden Alınan Puanlara İlişkin Veriler Ve Bu Puanlara Uygulanan Varyans Analizi

Okullar	n	Toplam Puan	X	Var
Marmara Ü.	133	7822,25	58,81	137,18
M. Sinan Ü.	56	3104,46	55,43	111,09
İstanbul Ü.	46	2509,72	54,55	92,09

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık Seviyesi
Gruplar arası	841,17	2	420,58	3,44	p<0.05
Gruplarıçi	28363,04	232	122,25		
Toplam	29204,22	234			

öğrencilerin Durumluk Kaygı ölçeğinden aldıkları puanların devam ettikleri okula göre farklılık gösterip göstermediğinin sınanması amacıyla uygulanan varyans analizi sonucunda F değeri 3,44 olarak bulunmuştur. Bulunan bu değer 0.05 seviyesinde anlamlıdır.

Tablo 3'deki bulgular göstermektedir ki; mesleki müzik eğitimi öğrencilerinin konser kaygıları devam edilen okula göre farklılaşmaktadır. Bundan dolayı hangi grup ortalamalarının F değerini anlamlı kıldığının tespit edilmesi amacıyla gruplar arasında "t" testi uygulanarak sonucu Tablo 4'de verilmiştir.

TABLO 4: Mesleki Müzik Eğitimi Öğrencilerinin devam Ettikleri Okullara Göre Durumluk Kaygı ölçeğinden Alınan Puan Ortalamalarına Uygulanan "t" Testi

Okullar	Marmara Ün.	M. sinan Ün.	İstanbul Ün.
Marmara Ün.	x = 58,81	t = 1,86	p<0.05
M. Sinan Ün.		x = 55,43	t=0,43
istanbul Ün.			x = 54,55

Tablo 4'de görüldüğü gibi öğrencilerin devam ettikleri okul dikkate alındığında, durumluk kaygı seviyeleri açısından Marmara ile İstanbul üniversitesi öğrencileri arasında 0.05 seviyesinde öğrencileri arasında ve Mimar Sinan ile İstanbul Üniversitesi öğrencileri arasında durumluk kaygı seviyeleri açısından anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Sonuç

Mesleki Müzik Eğitimi öğrencilerinin konser kaygılarının çeşitli değişkenler açısından ilişkilerini saptamaya yönelik olarak yapılan bu araştırmada, amaçlar doğrultusunda incelenen verilerden aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

1. Araştırmanın birinci amacı, mesleki müzik eğitimi öğrencilerinin cinsiyetleri açısından konser kaygısı seviyelerinin farklılaşıp farklılaşmadığını saptamaktır. Bu amaçlar konser kaygısı ve cinsiyet değişkeni arasında yapılan "t" testi anlamlı bir farklılık ortaya koymamıştır.

2. Araştırmanın ikinci amacı, mesleki müzik eğitimi öğrencilerinin konser kaygılan ile kişilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını saptamaktır. Bu amaçla yapılan analizler değişkenler arasında anlamlı ilişkilerin olduğunu ortaya koymuştur. Buna göre, öğrencilerin başarıma, başatlık, sebat, duyguları anlama, yakınlık ihtiyaçları arttıkça konser kaygılan azalmaktadır. Daha çalışkan, üretken, daha titiz, kararlı, atak, daha hırslı, güçlü olundukça, işlerini daha iyi yapmayı amaçladıkça, amaçlanan yoldan sapmadıkça, eleştiriler karşısında yılmadıkça, daha nesnel ve akılcı oldukça, güvenilir ve sorumluluk sahibi olundukça, entelektüel konulara önem verdikçe, kendisini başkalarının yerine koyabilme becerisi gösterdikçe, başkalarına karşı koruyucu, destekleyici, anlayışlı, ve paylaşımcı olundukça, insanları sevdikçe, uyumlu, sade, becerikli toplumsal davranışlar gösterdikçe, toplumsal olaylarda rahat, insanlarla birlikte olmaktan hoşlandıkça konser kaygısı daha az görülmektedir. Çünkü bu ihtiyaçların yüksek olması hayatı anlamlı kılmakta, savunma sistemini kuvvetlendirmektedir. Dolayısıyla kaygının azalmasını sağlamaktadır.

Diğer taraftan içe dönük bir yapı sergiledikçe, daima başkalarından onay bekledikçe, kolay etki altında kaldıkça, kendini bir işe vermede çekingen, korkak olundukça, ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak kaldıkça, gerilim anı karşısında kendini yetersiz hissettikçe, çatışmalardan kaçarak fantezi dünyasına çekilmeyi tercih ettikçe, hassaslaştıkça, dikkatini kendisine yönelttikçe konser kaygısı yükselmektedir. Çünkü bu özelliklerle birlikte hayat anlamsızlaşmakta ve savunma sistemi zayıflamaktadır. Oysa problemlerini çözmek için gayret gösteren, ideallerine ulaşmak için çabalayan kişiler diğer insanlarla ilişkilerinde de kendilerine güvenmektedirler. Kişisel uyumun bir göstergesi olarak kabul edilen gerçek benlik ile ideal benlik arasında tutarlı olundukça, ilgi alanını genişlettikçe, değişikliklerden hoşlandıkça, dikkatini kendine yöneltmedikçe, girişimci ve kararlı olundukça, özgüven arttıkça konser kaygısı azalmaktadır.

3. Araştırmanın üçüncü amacı, mesleki müzik eğitimi öğrencilerinin konser kaygılarının devam ettikleri okullar açısından farklılıklar gösterip göstermediğini saptamaktır. Bu amaçla, konser kaygısı ve okul değişkeni arasında yapılan varyans analizi anlamlı farklılıklar ortaya koymuştur. Buna göre; konser kaygısı, devam edilen okula göre farklılaşmaktadır. Marmara

Üniversitesi öğrencileri, diğer okullardaki öğrencilere göre en yüksek konser kaygısına sahiptirler. Mesleki müzik eğitimi öğrencilerinin kişilik özellikleri dikkate alındığında (Tatar, 1997, s.97, 104) ACL ölçeklerinde de görüldüğü gibi Marmara Üniversitesi öğrencileri diğer öğrencilere göre daha içedönük, daha güvensizdirler ve kendilerini bağımsız hissedememektedirler. Bunlara bağlı olarak da konser kaygısı artmaktadır.

Öneriler

Araştırma sonuçları göstermektedir ki; kişilik özellikleri, konser kaygısı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir, öğrencilerin, konser kaygısının başarıma, başatlık, sebat, duygulanılma, yakınlık ihtiyaçları ile ters orantılı olduğu görülmektedir. Böylece birey kendini gerçekleştirmeye doğru yol aldıkça ve kişilik işleyişini geliştirdikçe konser kaygısı azalmaktadır. Dolayısıyla okulda eğitim ve öğretim programlarının düzenlenmesinde ve yürütülmesinde öğrencilerin kişiliklerinin geliştirilmesi ve kişilik ihtiyaçlarının karşılanması hedeflenmelidir.

Başarıma ihtiyacının artması ile kaygının azaldığı gerçeğinden hareket edildiğinde eğitim ve öğretim programlarında öğrencileri alanlarıyla ilgili etkinliklerde başarılı kılacak düzenlemeler yapılması gereklidir. Bu sebeple öğrencilerin seviyelerine uygun olarak başarabilecekleri etkinlikleri tecrübe etmeleri sağlanmalıdır, öğrenciler başarıma zevkini tatmak ve bu yolla kendilerine olan güven duygularını geliştirmek için eğitim öğretim programlarında yer alacak konser verme, seminer verme gibi kendi yaşantılarına dayalı etkinliklere yöneltilip bu ortamlar eğitim ve öğretimin amaçlarına göre değerlendirilmelidir.

Araştırma bulguları, müzik öğretmeni adayı olan öğrencilerin içe dönük ve güvensiz yapılarından dolayı, konser kaygılarının yüksek olduğunu göstermektedir. Oysaki müzik öğretmeni adaylarının hareketli sınıf ortamlarıyla başa çıkma zorunluluktan yüzünden daha dışadönük olarak yetiştirilmeli veya seçilmelidir.

KAYNAKLAR

- Cüceloğlu, Dođan, İnsan ve Davranışı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1992.
- Dews, C.L. Barney; Martha S. Williams. "Student Musicians' Personality Styles, Stresses, And Coping Patterns", Psychology Of Music, 17:1, 37-47, 1989.
- Gibbons, Carolyn Ford. "The Personality Of The Performing Musician As Measured By The Myers-Briggs Type Indicator And Reported Presence Of Musical Performance An- xiety", Dissertation Abstracts International, 51-11, 3635, 1991.
- Hamilton, Linda H.: John J. Kella, "Personality And Occupational Stress In Elite Per- formers", Paper Presented At The Annual Convention of The American Psychological Association (100th, Washington, DC), August 14-15, 1992.
- Hañerliođlu, Orhan, Felsefe Ansiklopedisi, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1993.
- Lehrer, Paul M., "A Review of The Approaches To The Management Of Tension And Stage Fright In Music Performance", Journal Of Research In Music Education, Vol 35(3), 143-153, 1987.
- Öner, Necla; Ayhan Le Comple, Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri El Kitabı, Bođaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1985.
- Savran, Canan, Sıfat Listesinin (A4jective Check List) Türkiye Koşullarına Uygun Dilsel Eşdeğerlilik, Geçerlik, Güvenirlik ve Norm Çalışması ve örnek Bir Uygulama, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1993.
- Stanton, Harry E., "Reduction of Performance Anxiety In Music Students", Australian Psychologist, 29:2, 124-127, 1994.
- Stephoe, Andrew; Helen Fidler, "Stage Fright in Orchestral Musicians: A Study Of Cog- nitive And Behavioural Strategies In Performance Anxiety", British Journal Of Psychology, 78(2), 241-249, 1987.
- Tatar, Jale, Müzisyenlerin Kişilik özellikleri, Konser Kaygılan ve Aralarındaki İlişkinin İncelenmesi, Marmara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1997.
- Wesner, Robert.; Russell Noyes, Jr.: Thomas L. Davis, "The Occurence Of Performance An- xiety Among Musicians", Jouarnal Of Affective Disorders, 18(3), 177-185, 1990.